

hi fa *remulla*, torna cap amunt, com a tots els *rodadors* del riu», Coromines (notes de l'Ebre, 1923). «Aigües de l'Ebro famós / als nostres murs fan *remulla*, pos queden enamorades, / contemplant tanta hermosura», Vergés Paulí (*Espurnes*, 180). No són completes, doncs, la definició «romans» (Mestre, *Voc. de Tort.*, BDC III) ni la del DfA. «gorga». Per a l'ús de *torna* amb sentit semblant a Mequinença, veg. TORNAR.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *mollesa*, *mollicie*, *mollar* adj., *amollar* adj., *mollarer*, *mollarerer*, *mollaret*, *mollegar*, *amollegar*, *amollegat*, *posar a mullega*, *mollar* subst., *mollal*, *molleríco*, *mollerinc*, *mollor*, *mollitud*, *mollura*, *molleríc*, *desmollerícar*, *mollariu*, *molladiu*, *mollis*, *mollós*, *mollera*, *mollejar*, *mullonejar*, *mollina*, *mollisna*, *mollisnet*, *mollic*, *molleró*, *amollar* v., *amollada*, *amollament*, *amolladissa*, *amolladís*, *amollador*, *amollir*, *amollit*, *amolliment*, *amollidura*, *remollir*, *remollit*, *remolliment*, *remoll*, *mullar*, *mullada*, *mullader*, *mulladina*, *mulladís*, *mulladissa*, *mullador*, *mulladora*, *mulladura*, *mullament*, *mullatori*, *mulla*, *remulla*, *mullena*, *mollena*, *remullar*, *arremullar*, *remull*, *posar en remull*, *bacallà a remulla*, *arremulló*, *remullada*, *remullador*, *remullament*, *remullegar*, *remuller*, *remullina*, *remulló*, *remullabarbes*, *mollicie* (cf. supra), *mollificar*, *mollificació*, *mollificant*, *mollificatiu*, *mollusc*, *molluscoide*, *malàcia*, *malaxar*, *malaxació*, *malaco*, *malacològic*, *malacologia*, *malacoderm*, *malacopterigi*, *molles*, *molls*, *esmolls*, *esmoll*, *amollets*, *assomoiar*, *assomellar*, *assumeiar*, *fruita assaumellada*, *sumollar*, *sumoi*, *sumoll*, *somoll*, *somall*.

MOLL II, m., 'medulla', d'un ll. vg. *MEDÜLLUM, extret del ll. MEDULLA 'moll de l'os, medulla', el qual va ser pres com un plural-collectiu neutre en -A. □ 1.ª doc.: orígens (Llull).

«Contextex en sanc la viande que-y entre, e puxes contextex-la en carn, e en moyll e en servell ---», «en carn e en osses, e moyls e nirvis ---», Llull (*Merav.*, NCl. IV, 66; III, 22). Segons la fonètica del rossellonès arcaic la -D apareix convertida en -z-, i les dues vocals, assimilades, d'on *mozoll*, grafiat *mossol* segons els hàbits gràfics del ms. de les *VidesR.*: «Senta Juliana --- quan fo venguda davant lo pretor, lo pretor la féu estendra en una roda, en tal manera que totz los osses eren trencatz, axí que n'exien totz los *mossols*» f° 68r2 (trad. *fracti sunt ad medullarum exitum*, 178.9); la forma mod. també en B. Metge (amb l grafia imperfecta del ms.): «O déus, quanta dorsol endolcia los meus *mols*! Ab quant gran desig lo meu cor era turmentat!» en *La Velletona*, c. 1375 (ed. Rig., 102.21).

Medulla, en canvi, ha quedat com a llatínisme, de data molt moderna en català, que encara no circulava a la fi del S. XVI; com es nota perquè OPou no se'n serveix mai encara, i hi posa sempre *moll*, fins en les seves descripcions anatòmiques: «los nirvis --- hixen de diverses parts del cervell --- y del *moll* de la espina» (*TbPu.*, 265); a la p. 275 el posa però en cursiva, o sigui en qualitat de mot llatí: «*molls* se diuhen los

qui estan en los ossos: *medulla*; lo de la espina no és pròpiament *medulla*, per què acostat al foc no's fon, com l'altre *moll*, mas és de la substància del cervell: ab tot se diu *spinalis medulla*; los jóvens tenen los *molls* dels ossos més vermells ---».

Pronunciem *mól* amb o oberta, a desgrat de provenir d'una ü, en virtut de la llei fonètica que vaig establir en *LleuresC*, 190, nota 11, pronúncia general, però amb l'excepció del cat. occid. pirinenc, car diuen *lu mól* (de l'ós) a tots els pobles de Cardós i V. Ferrera,¹ i segons *AlcM* també a les Valls d'Àneu i Barravés; així, en efecte, ho tinc anotat a la V. d'Assua i fins a Llitera; en direcció contrària, no sé si sense solució de continuïtat, fins a mar (Port de la Selva).

És una paraula d'ús ben general en tot el domini lingüístic, des de Ribagorça fins al País Valencià i les Illes (incloent-hi Eiv. «*moll*: tuétano», PzCabr.). I és una pronúncia ja antiga, comprovada per rima en JRoig: «fingí's prenada / --- / mostr' apètit: / ja vol confits, / demana -l *moll*, / la carn del còll / e los coprons / ---» (*Spill*, 4748). S'aplica a d'altres coses comparables: a l'Alt Pall. canó intern dels vegetals, per on puja la saba (i fins, si no hi hagué malentès, la saba mateixa, a Àreu), 'la substància que omple el canó del saüquer' (Estaon, 1934), 'allò que hi ha al mig del cor de l'arbre' (*lu mól* Esterri de Card., 1934; Alins de Llit., 1965) 'la part comestible de l'avellana' (Àreu, Farrera, Rialb), 'pinyolet de les cucurbitàcies' (*ex mólz* de la carabassa, Braní); *el mól* 'la part mengívola d'un marisc' (com la *nacla*), P. de la Selva (1964).

Només el fem. MEDÜLLA pertany al llatí literari, històric i filològicament conegut. Però el llatí vulgar n'extragué un *MEDÜLLUM, explicable, com indicà Jud (ASNSL CXXIV, 404), com una creació analògica a manera d'un neutre singular, per haver entès el llenguatge popular que MEDULLA era un plural-collectiu, tal com el plural *ossa* corresponia al singular *ossum* 'os', o *botella* al singular *botellum* 'budell' (altrament en català tenim altres casos semblants, com *tel* de *TELA* i *estel* d'*ESTELA*). En va resultar en romànic una forma masculina, la del cat. *moll*, de *meoll* < MEDÜLLUM, que és comuna amb el cast. *meollo*, i amb el port. *miolo* 'cervell', bearn. *medout*, landès *medout* (-zout), aranès *mótx* 'moll de l'os', 'bessó de fruita seca', 'granet de les cucurbitàcies', 'cor de l'arbre' (tal com hem vist en els nostres Pirineus), oc. ant. *mezol*, engad. *miguogl*, logud. *meduđdu*, it. *midollo*, per bé que en aquestes llengües coexisteixi amb la forma femenina, it. *midolla*, oc. *mezola* etc.

MEDÜLLA també es va perpetuar en cat., però sobretot en accs. deriv. o especialitzades, en particular la molla del pa, en mots llocs les engrunes (quasi pertot, més o menys vivaç), la polpa de diversos fruits i substàncies; fins i tot, amb caràcter més extraordinari, en altres accs., i ja en la lleng. ant.: *la molla de l'arbre* és el seu 'cor' en la *Questa de Reixac* (120.5), oposant-se a l'*escorça* i traduint fr. ant. *moele* (< MEDULLA).

Molla, d'una manera general, es manté amb més vitalitat i més accepcions en el País Valencià, on fins i tot es pot trobar en el sentit més bàsic del mot: «són